

Dnia 17 listopada 2020 r.

Aplikanci X rocznika aplikacji
sędziowskiej i prokuratorskiej

Szanowne Panie Senator i Szanowni Panowie Senatorowie
Senatu Rzeczypospolitej Polskiej X Kadencji

W imieniu aplikantów X rocznika aplikacji sędziowskiej i prokuratorskiej zwracamy się do Pań Senator i Panów Senatorów o uwzględnienie przedstawionych poniżej argumentów i zmianę poprawki wprowadzonej do projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (druk senacki nr 253) podczas prac nad ustawą przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. Zmiana tego przepisu nastąpiła podczas pierwszego czytania ustawy w sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka, a następnie nie została skreślona, pomimo działań podejmowanych przez posłów i ostatecznie ustawę uchwalono w kształcie przekazanym Wysokiemu Senatowi.

W procedowanej ustawie w art. 1 pkt 6 zakłada się wprowadzenie zmiany w art. 40b ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (Dz. U. z 2019 r. poz. 1042 i 2020 oraz z 2020 r. poz. 133) i nadanie jego ust. 1 i 2 następującego brzmienia:

„1. Aplikantowi przysługuje 21 dni kalendarzowych wolnych od zajęć i praktyk w pierwszym, drugim i trzecim roku odbywania aplikacji sędziowskiej albo aplikacji prokuratorskiej w terminie wskazanym przez Dyrektora Krajowej Szkoły.

2. Aplikantowi przysługuje także 30 kolejnych dni kalendarzowych wolnych od zajęć i praktyk bezpośrednio przed dniem rozpoczęcia egzaminu sędziowskiego albo prokuratorskiego.”

Podczas prac w sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka w projekcie ustawy został zmieniony art. 5, który brzmiał:

“W 2020 r. aplikantom aplikacji sędziowskiej i aplikantom aplikacji prokuratorskiej dni wolne od zajęć i praktyk w pierwszym i drugim roku odbywania aplikacji przysługują w wymiarze określonym w art. 40b ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym.”

Wprowadzono w jego miejsce regulację o następującej treści:

“Do aplikantów, którzy rozpoczęli aplikację sędziowską albo aplikację prokuratorską przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy art. 40b ust. 1 i 2 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym.”

Przyczyną dla takiej zmiany był zapewne brak możliwości zapewnienia urlopu aplikantom IX rocznika, z uwagi na krótki czas jaki pozostał do egzaminów sędziowskiego i prokuratorskiego w marcu 2021 r. Tezę tę potwierdza treść wystąpienia posła Marka Asta na posiedzeniu Sejmu w dniu 27 października 2020 r., z którego w sposób jednoznaczny wynika, że powodem zmiany treści przepisu przejściowego były problemy z zorganizowaniem programu aplikacji aplikantów IX rocznika, a nie X i XI rocznika aplikacji. Również z treści stanowiska Dyrektora KSSiP z dnia 16 listopada 2020 r. nadesłanego do Pana Senatora Aleksandra Pocięja wynika, że nie będzie możliwe dostosowanie harmonogramu szkoleń wyłącznie w przypadku IX rocznika, a nie pozostałych roczników aplikacji.

Uchwalenie ustawy w brzmieniu ustalonym przez Sejm wraz z kwestionowaną poprawką spowoduje, że zmiana w zakresie urlopów obejmie aplikantów nie tylko IX, ale również X i XI rocznika. Uregulowania dotyczące urlopu, zmieniane procedowaną ustawą, stanowią pozostałość po uprzednio obowiązującej organizacji aplikacji w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, kiedy odbywanie aplikacji sędziowskiej lub prokuratorskiej,

poprzedzało ukończenie aplikacji ogólnej. Ostatnim rocznikiem tak skonstruowanego szkolenia był rocznik VIII odbywający obecnie egzamin zawodowy. Aplikacja sędziowska i prokuratorska kończyła się w przypadku tego i poprzednich roczników we wrześniu a egzamin rozpoczynał się w październiku i nie istniał problem braku urlopu na którymkolwiek roku aplikacji. Obecnie po nowelizacji ustawy o KSSiP każdy kolejny rocznik aplikacji będzie kończył szkolenie w lutym i odbywał egzaminy w marcu. Tym samym powstał problem braku urlopu w trzecim roku aplikacji, który objął już rocznik IX i stanu pokrzywdzenia tych aplikantów nie można już cofnąć. Uchwalenie ustawy wraz z tak skonstruowanym art. 5 nie spowoduje jednak uniknięcia uprzywilejowania aplikantów, ale dalej trwające pokrzywdzenie dwóch kolejnych roczników. Usunięcie nieprawidłowości legislacyjnej z jednoczesnym wyłączeniem spod nowelizacji, poprawiającej oczywiście pominięcie, będzie przeczyło racjonalności ustawodawcy. Utrzymywanie bez żadnego powodu przez kolejne lata oczywiście niesprawiedliwych, krzywdzących i zaprzeczających podstawowym prawom człowieka regulacji nie powinno mieć miejsca. Obecnie naruszone zostały prawa jednego rocznika, kolejnych naruszeń i ewentualnych ich konsekwencji, można jednak uniknąć.

Na problem braku urlopu w trakcie odbywania szkolenia w trzecim roku aplikacji, zwrócili uwagę aplikanci IX rocznika aplikacji prokuratorskiej w petycji skierowanej do Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury z dnia 1 lipca 2019 r. Na skutek tej petycji został rozpoczęty proces przygotowania ustawy nowelizującej w Ministerstwie Sprawiedliwości. Następnie wielokrotnie w tej sprawie zwracali się do Dyrekcji przedstawiciele naszego X rocznika, między innymi podczas spotkania starostów grup z Dyrekcją. W lutym br. byliśmy informowani, że ustawa może być procedowana w Sejmie w lipcu br. Jesteśmy świadomi wpływu trwającej pandemii na funkcjonowanie organów państwa i opóźnienia w procesie legislacyjnym. Fakt, że ustawa nowelizacyjna trafiła do prac w Sejmie 25 września br., w żaden sposób nie uniemożliwia jednak objęcia projektowaną zmianą naszego rocznika i przyznania nam dni wolnych od zajęć i praktyk w trzecim roku aplikacji tj. w miesiącach letnich 2021 roku. Nie istnieje problem z wprowadzeniem urlopu do harmonogramu X i XI rocznika w 2021 roku, co przyznaje Pan Dyrektor. Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury przygotowywała się do zmian w harmonogramie aplikacji i przyznania urlopu w 2020 roku także rocznikowi IX, nie podnosząc argumentów przeciwko zmianom w zakresie rzekomego uprzywilejowania niektórych roczników względem innych. Sumaryczne podsumowywanie ile ostatecznie urlopu przysługiwałoby poszczególnym rocznikom, zupełnie pomija fakt jaki jest cel urlopu i dlaczego przysługuje on pracownikom w każdym roku. Nikt nie dokonuje podsumowań ile dni urlopu wykorzystywał podczas swojej kariery zawodowej, a jedynie w danym roku pracy. Ponadto, "uprzywilejowanie", na które wskazał w piśmie z dnia 16 listopada 2020 r. Dyrektor KSSiP, nie prowadziłoby do żadnych negatywnych konsekwencji, gdyż pomiędzy aplikantami poszczególnych roczników nie występuje kolizja interesów (np. potencjalna rywalizacja o wynik egzaminu, ponieważ ten pisany jest osobno przez aplikantów każdego rocznika). Dążenie do zachowania "równości" nie przyczyniłoby się do ochrony czyichkolwiek interesów, natomiast godziło w poziom kształcenia (związany z brakiem odpoczynku) rocznika X i XI. Ponadto, spojrzawszy na sprawę z drugiej strony, można powiedzieć, że to obecny kształt ustawy zakłada uprzywilejowanie rocznika XII i kolejnych względem roczników wcześniejszych, gdyż nowi aplikanci będą korzystali z dni wolnych w trakcie trzeciego roku odbywania aplikacji. Skoro uznano, że celowe z perspektywy kształcenia jest wprowadzenie przerwy w trakcie każdego roku, wydaje się oczywiście, że zmiana ta powinna objąć jak największą liczbę roczników.

Nieobjęcie naszego rocznika poprawką, o którą sami wnioskowaliśmy, z wyprzedzeniem zwracając uwagę na problem braku urlopu w trzecim roku aplikacji, byłoby krzywdzące, naruszające nasze podstawowe prawa i nie znajduje uzasadnienia. W sprawozdaniu z prac Sejmu nie podano argumentów przemawiających za zmianą, która powoduje, że urlop będzie przysługiwał dopiero aplikantom przyszłych roczników. Nie chcąc powtarzać motywów, dla których wystąpiono z petycją o wprowadzenie w ustawie urlopu w trzecim roku aplikacji oraz uzasadnienia ustawy nowelizującej, należy wskazać, że równomierne rozłożenie dni wolnych w trakcie aplikacji jest konieczne dla regeneracji sił fizycznych i psychicznych. W Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. w art. 66 ust. 2 zapewnione zostało każdemu pracownikowi prawo do urlopu, skonkretyzowane w przepisach art. 152-173 ustawy z 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy. Choć jako aplikanci nie posiadamy stricte statusu pracownika, nie ulega wątpliwości, że podczas praktyk i zajęć wykonujemy pracę, wymagającą od nas dużego wysiłku umysłowego. Nasz status zawodowy jest niejasny. Nie uznaje się nas ani za pracowników ani za osoby uczące się lub studiujące. Uczniowie i studenci każdego roku mają prawo co najmniej do przerwy wakacyjnej. Prawo do odpoczynku nie jest zarezerwowane jedynie dla osób będących pracownikami w myśl art. 2 Kodeksu pracy. Zgodnie z art. 7 lit. d Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z dnia 19 grudnia 1966 r., którego Rzeczpospolita Polska jest stroną, prawo do wypoczynku przysługuje każdemu. Podobne regulacje zawierają inne, wiążące nasze państwo akty prawa międzynarodowego takie jak: art. 24 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z dnia 10 grudnia 1948 r., art. 2 ust. 3 Europejskiej Karty Społecznej z dnia 18 października 1961 r.

Jako aplikanci uczymy się zawodu nie tylko poprzez uczestnictwo w zjazdach merytorycznych organizowanych przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury, ale przede wszystkim przez praktyki. Praktyki jakie odbywamy w sądach i prokuraturach mogą trwać do 8 godzin dziennie przez 5 dni w tygodniu, co powoduje, że zasadniczo nie różnią się one od pracy w pełnym etacie. Wykonujemy zadania zlecone nam przez patronów praktyk, które mogą obejmować zakres obowiązków właściwych zarówno sekretarzom sądowym: protokołowanie na salach rozpraw czy podczas przesłuchań, jak też asystentom sędziów i prokuratorów oraz - przede wszystkim - samym sędziom i prokuratorom, takich jak: analiza akt postępowania, przygotowywanie projektów decyzji merytorycznych (w tym wyroków, postanowień czy zarządzeń), przesłuchiwanie świadków, uczestnictwo w rozprawach jako oskarżyciel publiczny czy prowadzenie oględzin. Po pracy w ramach praktyk w sądach, przygotowujemy się do zjazdów w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, opracowując przesłane nam przez Szkołę materiały- czytamy akta sądowe, analizujemy orzecznictwo, zapoznajemy się z piśmiennictwem. W tym czasie, będącym naszym czasem wolnym, zwyczajowo przeznaczanym przez osoby pracujące na życie prywatne, rodzinne, obowiązki domowe, uczymy się także do sprawdzianów, które co do zasady odbywamy po każdym cyklu szkoleniowym (zjazd w Szkole na którym przekazywane są treści teoretyczne i praktyki w sądach lub prokuraturach) oraz egzaminu zawodowego. Urlop jaki nam przysługuje w pierwszym i drugim roku jest wyznaczony sztywno, nie możemy zgłosić ani jednego dnia "urlopu na żądanie" i jedyne dni wolne jakie mamy w trakcie roku to dni ustawowo wolne od pracy- święta narodowe i religijne. Dodatkowo w przypadku usprawiedliwionej nieobecności na praktykach, jesteśmy zmuszeni odbyć opuszczone dni praktyk w trakcie ustawowo zagwarantowanego nam urlopu. W pierwszym i drugim roku odbywa się to kosztem wyznaczonych dni wolnych, w trzecim roku nie mamy urlopu wypoczynkowego w trakcie którego moglibyśmy je odbyć, co skutkuje utratą dni urlopowych przed egzaminami sędziowskim i prokuratorским, które powinny być

bezwzględnie przeznaczane na intensywną naukę. Zagrożenie to jest obecnie zwiększone w razie objęcia aplikanta kwarantanną lub izolacją, a podczas pracy w sądach i prokuraturach jesteśmy w wysokim stopniu narażeni na zakażenie. Jeśli nie będzie możliwe odbycie w takim szczególnym przypadku praktyk w formie zdalnej, aplikant zostanie zmuszony do odrobienia praktyk w trakcie dni wolnych przed egzaminem a tym samym na niezdanie tego egzaminu. W razie przyjęcia ustawy wraz z poprawką wprowadzoną w art. 5 w naszej trudnej sytuacji nie zajmą żadne zmiany.

Gdyby ustawa weszła w życie w obecnie proponowanym brzmieniu, byłibyśmy pozbawieni prawa do wypoczynku w okresie od lipca 2020 r., kiedy odbyliśmy ostatni urlop do końca aplikacji w marcu 2022 r., tj. przez ponad 19 miesięcy. Urlop przewidziany w lutym 2022 r. nie ma charakteru wypoczynkowego, ale jest przeznaczony do intensywnej nauki przed egzaminami sędziowskim i prokuratorskim. W takiej sytuacji do egzaminu przystępowalibyśmy skrajnie wyczerpani psychicznie i fizycznie, po prawie 2 latach bez czasu na odpoczynek i regenerację sił. Już teraz aplikanci trzeciego roku (tj. IX rocznika) podnoszą, że są zmęczeni nieustającą pracą, bez żadnego odpoczynku, co powoduje, że nie mają już sił na intensywną naukę do egzaminu zawodowego. Należy zatem przypuszczać, że brak dni przeznaczonych na odpoczynek przez tak długi czas może w negatywny sposób przełożyć się na zdawalność i wyniki egzaminów zawodowych, a także na późniejszą pracę po objęciu stanowisk asesorskich, podczas gdy właśnie priorytetem powinno być utrzymanie wysokiego poziomu kształcenia aplikantów.

Nie bez znaczenia pozostaje również obecnie panująca na świecie pandemia. Funkcjonujemy w stanie podwyższonego napięcia nerwowego i stresu spowodowanych niepewnością przyszłości, obaw dotyczących zdrowia naszego i naszych bliskich, konieczności stosowania się do kolejnych obostrzeń. Wszystkie te czynniki wpływają negatywnie na naszą kondycję psychofizyczną i powodują, że brak urlopu w trzecim roku będzie szczególnie dotkliwy i uniemożliwi nam włożenie potrzebnych sił w naukę i należyte przygotowanie się do egzaminów i pracy asesora.

Prosimy Panie Senator i Panów Senatorów o uwzględnienie wyżej wskazanej argumentacji i zmianę art. 5 w taki sposób, aby urlop w trzecim roku przysługiwał aplikantom odbywającym już obecnie aplikację w X i kolejnych rocznikach aplikacji, a nie dopiero aplikantom, którzy rozpoczną aplikację po wejściu w życie procedowanej ustawy. Proponujemy zmianę art. 5 poprzez nadanie mu brzmienia:

“Do aplikantów, którzy kończą aplikację sędziowską i aplikację prokuratorską oraz przystępują do egzaminu sędziowskiego i egzaminu prokuratorskiego w roku 2021, stosuje się przepisy art. 40b ust. 1 i 2 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym.”

Aplikanci X rocznika aplikacji sędziowskiej i aplikacji prokuratorskiej